

N:o 26.

Ank. till Riksd. Kansli den 13 April 1870, kl. 9 e. m.

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 5) Utlåtande, N:o 1, i anledning af Herr J. Mankells motion N:o 102, angående indelningsverkets aflösande och en ny stams uppsättande.

Herr *J. Mankell* har uti en inom Andra Kammaren väckt och till Utskotet remitterad motion föreslagit:

att Riksdagen måtte anhålla, det Kongl. Maj:t, om möjligt till nästa riksdag, täcktes framlägga en utredning, *dels* huruvida indelningsverket skulle kunna aflösas utan ytterligare betungande af den indelta jorden, *dels* huruvida i sådant fall en annan stam för arméen och flottan skulle kunna upprättas och en plan för dess införlifvande med en tillräckligt öfverd beväring uppgöras, utan att kostnaderna för den sålunda ombildade krigsförfattningen öfverstege dem, som för närvarande utgå till försvarsverkets upprätthållande.

Såsom skäl för denna sin framställning har motionären anført, till en början, att försvarsfrågan, oaktadt den utgång den vid sednast förflutna riksdag erhö, dock icke kunde falla, emedan arméen ännu vore såväl till styrka som sammanställning så svag, att den ej med någorlunda säkerhet kunde anses betrygga landets försvar, samt indelningsverket utgjorde ett mäktigt hinder för jordbrukets utveckling, emedan det icke allenast vore ojemnt fördeladt på den indelta jorden, utan äfven tryckte ensamt på viss jordbruksfastighet, under det all annan fastighet och rikets öfriga kapitalvärde från samma beskattning vore befriade. Någon tillfredställande lösning af försvarsfrågan kunde dock svårligen förväntas, så länge i afseende derå så olika åsichter emellan Statsmakterna voro rådande, som på sednare

tider visat sig vara fallet. Denna olikhet i åsigtter syntes ej kunna sammanjemkas förrän ämnet blifvit så allsidigt belyst och erhållit en sådan utredning, att några vissa hufvudprinciper gjort sig allmänt gällande, som kunde läggas till grund för krigsförfattningens ombildning.

Med afseende härå hade 1867 års Riksdag, bland annat, hos Kongl. Maj:t anhållit: »att, då för ett fullständigt ordnande af rikets försvarsväsende en väsendt-ligen utsträckt allmän värnepligt utan tvifvel vore af behovet påkallad, men möjligen icke kunde genomföras med bibehållande af indelningsverket i dess nuvarande form, Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och vid uppgörande af nådigt förslag till arméens organisation taga i öfvervägande, om och på hvad vilkor det nu på rote- och rusthållare hvilande besvär må kunna lindras, eller ock aflösas, samt jemväl på öfriga samhällsklasser fördelas.»

Kongl. Maj:t hade med anledning härå låtit utarbete ett förslag till arméens organisation, deruti en lindring af nyssnämnda besvär ingick såsom en beståndsdel, men hvilket förslag vid 1869 års riksdag blott delvis framlades. Såväl i följd härå, som emedan lindringen ej befanns tillfredsställande, hade samma Riksdag dock ej dertill kunnat skänka sitt bifall. Deremot hade Kongl. Maj:t ej funnit lämpligt att vid nämnda tillfälle framlägga någon utredning om indelningsverkets aflösning och besvärets fördelning jemväl på andra samhällsklasser.

För sin del ansåg motionären, utan att vilja uttala en bestämd förkastelse-dom öfver lindringsfrågan, dock af största vikt för arméfrågans lösning att en opartisk utredning egde rum, på hvad sätt en aflösning skulle kunna anordnas, äfvensom huru en annan stam, än indelta arméen och båtsmanshållet, skulle kunna upprättas. Först sedan en dylik utredning skett, blefve man i tillfälle att med vederbörlig sakkännedom afväga fördelarne af indelningsverkets bibehållande eller afskaffande. Blott derigenom erhöles man alla de upplysningar, som för den viktiga frågans lösning voro behöfliga. Och denna utredning skulle derjemte stå i närmaste sammanhang med hvad i afseende på försvarsfrågan under sednast förflutna riksdags-period förekommit.

Emellertid vore blott för Regeringen möjligt att åstadkomma densamma, emedan Regeringen ensam hade tillgång till de materialier, som därför vore behöfliga.

Slutligen erinrade motionären, att ett förslag så väl till aflösningen, som, i sammanhang dermed, till ombildande af krigsförfattningen, blott då syntes hafva utsigt till framgång, om det visar sig att kostnaderna därför icke i nämnvärd mån öfverstego dem, som för närvarande utgå till försvarsverkets upprätthållande.

Utskottet, som förehaft motionen till behandling, har, i likhet med motionären, insett den stora nytta en dylik utredning skulle medföra, äfvensom att endast Kongl. Maj:t är i tillfälle att med tillräcklig sakkännedom låta verkställa en sådan; hvartill närvarande tidpunkt föreföll så mycket lämpligare, som intet förslag till arméens ombildning föreligger, utan försvarsfrågan, så att säga, är hvilande. Äfven om ett nytt förslag till indelningsverkets lindring, med ändamål af bördans

jemnare fördelning å den deraf tryckta jorden eller såsom eftergift för värnepligtens utsträckning, skulle framläggas, måste en utredning af indelningsverkets aflösning och sättet för en ny stams upprättande blifva af väsendtlig nytta för en jämförelse mellan de båda systemernas ömsesidiga fördelar och olägenheter. Skulle deremot visa sig, att en lindring af indelningsverket hvarken vore lämplig eller möjlig, i hvilket fall den för försvarsväsendets fullständiga ordnande af behovet påkallade utsträckningen af allmänna värnepligten ej på sådant sätt kunde vinnas, synes ingen annan utväg därför återstå, än indelningsverkets aflösning på billiga grunder och en annan stams upprättande, hvars underhåll på alla samhällsklasser fördelades. Denna åsigt har äfven ofta varit framhållen och diskuterad, utan att likväl något förslag blifvit framlagdt, som visar huruvida den är praktiskt verkställbar. En utredning deraf synes följaktligen under närvarande förhållanden vara särdeles behöflig, och böra anses såsom synnerligen värderik, hvilken utgång frågan om försvarsväsendets ombildning än må erhålla.

I likhet med motionären anser Utskottet för öfrigt, att blott ett sådant förslag till försvarsverkets ordnande, hvars kostnader icke i nämnvärd mån öfverstiga de för närvarande till dess upprätthållande utgående, synes hafva någon utsigt till framgång.

Utskottet får derföre vördsamt hemställa:

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida det nu å rote- och rusthållare hvilande besvär på billiga grunder skulle kunna aflösas och den för arméen och flottan, med afseende på den utsträckta värnepligten, behöfliga stam på annat sätt anskaffas och underhållas, utan att kostnaderna för det sålunda ombildade försvarsväsendet i anmärkningsvärd mån öfverstiga dem, som för närvarande till försvarsverkets upprätthållande utgå.

På Utskottets vägnar:

E. V. Almquist.

Reservationer:

af Herr E. V. Almquist: »Ehuru maktpåliggande det är att Rikets försvarsväsende på sådant sätt ordnas, att landets politiska sjelfständighet och oberoende derigenom fortfarande i möjligaste måtto betryggas, och ehuru önskvärd hvarje

utredning, som dertill kan bidra, än må vara, har jag icke ansett mig kunna biträda Utskottets hemställan, att Riksdagen nu måtte aflåta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan om utredning angående såväl indelningsverkets aflösning, som anskaffning och underhåll af en annan stam för arméen och flottan; enär den ställning, hvori försvarsfrågan för närvarande sig befinner, enligt min åsigt innefattar giltigt skäl emot aflåtande af en dylik framställning.

Med föranledande af Riksdagens anhållan i underdånig skrifvelse den 13 Maj 1867, hade Kongl. Maj:t, med tillämpning af vissa i berörda skrifvelse uttalade åsichter, såsom att Svenska arméen skall bestå af stam, innefattande befäl och trupp, samt bevärning, och att, i sammanhang med bestämmandet af en utsträckt allmän värnepligt, de på rote- och rusthållare hvilande besvär borde lindras, låtit utarbete ett fullständigt förslag till landtförsvarets ordnande och framlade vissa af förslagets hufvudgrunder till pröfning och antagande af den år 1869 församlade Riksdagen. Af dessa hufvudgrunder blefvo visserligen endast några få, mindre väsendtliga, antagna, hvaremot andra, och dessa de i principiellt hänseende viktigaste, då för närvarande icke blefvo af Riksdagen godkända; då åter de öfriga antingen förföllo, på grund af Kamrarnes derom fattade skiljaktiga beslut, eller lemnades beroende, emedan Riksdagen icke ansåg sig kunna upptaga dem till pröfning, annat än i sammanhang med förslaget om arméens organisation i sin helhet. Riksdagen fattade dock icke något beslut om upphäfvande eller förändring af de vid riksdagen år 1867 antagna, här ofvan angifna grunder för landtförsvarets ordnande, eller att arméen skall bestå af stam och bevärning samt att det på rote- och rusthållare hvilande besvär bör, i sammanhang med bestämmandet af en utsträckt allmän värnepligt, lindras; hvaremot Riksdagen — med afslag å det dåvarande Särskilda Utskottets hemställan, med anledning af åtskilliga till dess behandling öfverlemnade motioner angående försvarsväsendet, »att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utarbetande och framställande af ett förslag till så väl indelningsverkets aflösning som organisation af landtförsvaret, byggd på grundsatzerna af allmän värnepligt och rättvis fördelning af de besvär, som landets försvar kräfver» — tydligt tillkännagaf att densamma icke fann skäl vidhålla den vid riksdagen 1867 alternativt uttalade åsigten om indelningsverkets aflösning, men deremot fortfarande ansåg att arméen skall bestå af stam och bevärning.

Då Riksdagen sålunda, endast för ett år sedan, efter fullständig utredning och grundlig behandling af försvarsfrågan, derom fattat beslut, och då — ehuru de hufvudgrunder för landtförsvarets ordnande, som Kongl. Maj:t vid berörda riksdag framlade, icke blefvo i sin helhet hvarken pröfvade eller godkända — anledning icke torde saknas att förslag till landtförsvarets ordnande, med hufvudsaklig tillämpning af de grunder Riksdagen vidhållit bland dem, som år 1867 antogos, kan vara att från Kongl. Maj:t emotse, har det icke synts mig lämpligt eller välbetänkt, att Riksdagen, innan ett sådant fullständigt förslag blifvit för densamma framlagdt och pröfvadt,

pröfvadt, skulle, med ändring af de beslut, som Riksdagen förra året fattade, hos Kongl. Maj:t anhålla om en sådan utredning, som här blifvit ifrågasatt.

I följd af denna uppfattning anser jag mig, utan att ingå i vidare pröfning hvarken af motionen eller Utskottets Betänkande, böra vördsamt hemställa:

att Herr Mankells ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

I denna reservation hafva Herrar *P. J. Warberg* och *J. Rutberg* instämt.
